

Bewaar het Pand

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen

MEDITATIE

Tot gedachtenis opgekomen voor God

Handelingen 10:4b: ‘

Uw gebeden en uw aalmoezen zijn tot gedachtenis opgekomen voor God.’

Deze woorden hebben betrekking op de gebeden en aalmoezen van Cornelius: een heiden. Wat betekenen de woorden ‘tot gedachtenis’? Sommigen wijzen ter verklaring op het spijsoffer dat aange-stoken wordt op het altaar en waarvan gezegd wordt dat het ‘een vuuroffer tot een liefelijke reuk den HEERE’ is (Lev. 2:2, 9, 16). Deze verklaring spreekt aan omdat het voor ogen schildert hoe de gebeden als de rook van een offer opklimmen tot God. Het accent ligt dan op het gebed. Toch verklaart dit niet de diepste betekenis van onze tekst. We moeten het woord ‘gedachtenis’ allereerst letterlijk opvatten als ‘met het geheugen vasthouden’. Maleachi 3:16 werpt licht op onze tekst: ‘En er is een gedenkboek voor Zijn aangezicht geschreven, voor degenen die den HEERE vrezen, en voor degenen die aan Zijn Naam gedenken.’ Met deze verklaring ligt het accent meer op God, Die hoort. Het bidden en het geven van aalmoezen door Cornelius is in de hemel bekend. Dit wordt in onze tekst door een engel Gods aan Cornelius meegedeeld. Dat is wat we gebedsverhoring zouden kunnen noemen.

Gebedsverhoring voor een heiden! Want dat was Cornelius. Hij had gebeden terwijl hij geen enkel recht kon laten gelden. Toch gebeden... Als een buitenstaander. Kent u dit gebed? Alles getuigt tegen: het Woord, uw leven, uw geweten. Ja, zelfs uw gebeden getuigen tegen u! En dan toch aanhouden, niet anders te kunnen dan hart en oog op te heffen naar omhoog. Er is veel nood in onze dagen, we noemen het zelfs geestelijk, maar we kunnen het er zo in uithouden... Het moet onhoudbaar worden! Dan kunt u niet anders dan aanhoudend bidden.

Cornelius’ gebed is bekend in de hemel. Hij wordt bij zijn naam genoemd: het is een persoonlijke zaak. Dat geldt voor de gebedsworstelingen maar ook voor het

vernemen van het antwoord uit de hemel. Het is heel wat om te mogen weten dat de Heere van je afweet. Dat geeft toch zo’n geestelijke verruiming! Dan mag je geloven dat je nog zalig kunt worden. En dat voor een buitenstaander! Weet u van deze ogenblikken? Dan wordt het: ‘De lofzang is in stilheid tot U, o God, in Sion; en U zal de gelofte betaald worden.’

Voor Cornelius is dit alles echter niet de grond van zijn zaligheid. Het is leerzaam om te zien hoe hij alles op alles zet om gehoorzaam in de weg der middelen te gaan. Hij laat Petrus ontbieden om hem nader te onderwijzen zoals hem opgedragen is door de engel. Aan Petrus vertelt hij vervolgens ordelijk wat God aan zijn ziel gedaan heeft. Hij spreekt niet verder dan hij gehoord en geleerd heeft. Maar tegelijk ontkent hij ook niet wat de Heere gesproken heeft tot hem! Zo mag en kan Petrus zijn ambtelijke werk verrichten. Petrus luistert nauwkeurig naar Cornelius en kan daarom zijn toespraak beginnen met het werk des Heeren te roemen (vers 34, 35). Hierin ligt een les voor ambtsdragers! Zoeken en luisteren naar wat de Heere gewerkt heeft en vervolgens daar van roemen! Het is God, Die de vreze des Heeren werkt in het hart van een mens, hetzij jood, hetzij heiden. Dit verlost van al die krampachtigheid die ambtsdragers zo parten kan spelen. Zij hoeven niet een begin te forceren, ze kunnen het zelfs niet eens. De ware vreze des Heeren wordt door God gewerkt: onwederstandelijk. En dan is het er: een aanhoudend gebed en het antwoord daarop. Of het is er niet!

Is het uw vraag of God u wel hoort? Onderzoek dan eens of uw gebeden en aalmoezen opgekomen zijn voor God. Dan gaat het niet om de trap of de mate. Wat er wel moet zijn is om als een buitenstaander aanhoudend te bidden en kennis te hebben aan het antwoord van de hemel: door Woord en Geest vernemen dat God van u afweet. Dat zal aan de ene kant verruiming geven maar tegelijk voor de eigen waarneming

niet de grond kunnen zijn voor de zaligheid. Zie het aan Cornelius hoe hij juist daardoor van ganser harte gebonden wordt aan het Woord en de prediking daarvan. Mag zo de prediking van het Woord een centrale plaats hebben in uw leven? Mag het gepaard gaan met het gebed of de Heere wil spreken: ‘Ik ben uw heil alleen!’ Zie dan ook dat de Heere door Woord en Geest grote dingen werkt (vers 44)! Dan mag en wil ik u toeroepen (Psalm 69:13 ber.): ‘Houdt aan, grijpt moed, uw hart zal vrolijk leven!’

Wanneer u echter alleen maar bidt uit gewoonte en sleur, dan zult u ook geen antwoord ontvangen. Zo te bidden is slechts zelfhandhaving tegenover God. Het kan dan wel heel wat lijken: gedoopt, belijdenis gedaan en misschien ook nog wel aan de tafel des Heeren geweest. Maar nog nooit als een buitenstaander tot God gevlucht. En daarom ook nog nooit een antwoord van de hemel gekregen. Roep dan, nu het nog het heden der genade is, de Heere aanhoudend aan: niet meer als een recht-hebbende, maar als een buitenstaander. En zie hoe de Heere in onze tekst aan een buitenstaander laat weten: ‘Uw gebeden en Uw aalmoezen zijn tot gedachtenis opgekomen voor God.’ Dit antwoord geeft de Heere nog steeds aan een ieder die als een buitenstaander Hem aanroept.

De Heere geve zo onder ons het gebed en Zijn antwoord daarop te mogen kennen. Dan zal de prediking van Zijn Woord ons alles waard zijn!

A. Hoekman

Inhoud

In dit nummer van ons blad is een meditatie van ds. A. Hoekman opgenomen over Handelingen 10:4b "Tot gedachtenis opgekomen voor God," Ds. M.C. Tanis schrijft over 2 Tim. 4:7 onder het opschrift "Geen prestatie maar genade". Ds. P. Roos levert een bijdrage onder de titel "Van geslachte tot geslacht". Ds. K. Hoefnagel schrijft in zijn vragenrubriek opnieuw over lichaam en ziel. Van de hand van ds. J.M.J. Kieviet treft u een column aan met als opschrift "Traditie." Zelf schrijven we een artikel over Voetius wiens hoofdwerk was "De praktijk der godzaligheid". Enkele persberichten zijn opgenomen.

Ontmoetingsdag Urk

De volgende ontmoetingsdag zal D.V. gehouden worden zaterdag 20 september op Urk in de "Eben-Haëzerkerk". Sprekers: s morgens ds. K. Hoefnagel en ds. L.W. van der Meij. 's Middags; ds. M.A. Kempeneers en ds. A.A. Egas. Er zal oppas zijn en er zal een boekentafel aanwezig zijn. Ook zal er in de pauze vis te koop zijn. Het is goed samen te komen rondom het Woord, elkaar te ontmoeten en de onderlinge band te versterken. De Heere geve Zijn zegen over deze dag. De morgensamenkomst

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkkerk. Verschijnt eens in de veertien dagen

COMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. P. den Butter en Ds. A. van Heteren. Ds. K. Hoefnagel en Ds. J.M.J. Kieviet

ADRES VAN DE REDAKTIE:

Kopij voor het volgende nummer van "Bewaar het Pand" zenden naar:

Ds. A. van Heteren, Vlaak 10, 8321 RV Urk, tel. 0527-688978

ADMINISTRATIE:

P.J. Boers, Bergstoep 46C, 2959 AC Streefkerk.

Telefoon: 0184-669116.

Fax: 084-2220131.

Email: pand@solcon.nl

Girorek. 70.43.50 t.n.v. Stichting Bewaar het Pand te Streefkerk.

Abonnementsprijs € 10,- per jaar.

Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 8 dollar per jaar.

Advertenties € 0,39 per mm met een kolombreedte van 6 cm.

Bij kontrakt korting.

ISSN nummer: 0166 - 4646

begint om half 11 en de middagsamenkomst om 2 uur.

Doornspijk

Ds. B.L.C. Aarnoudse is bevestigd in Doornspijk en heeft er intrede gedaan. We wensen hem en zijn gezin van harte Gods zegen toe in Doornspijk. De Heere

Ambtelijke praktijk

GEEN PRESTATIE MAAR GENADE

2 Tim. 4:7

Over Paulus' uitspraak is al heel wat te doen geweest en dat is nog niet voorbij. Immers hij wijst op zichzelf en het komt over als wat *hij* gepresteerd heeft. Is dat niet zo? Is het geen triomfantelijke uitspraak? In de gevangenis heeft hij een vreselijk uitzicht. De dood op het schavot wacht. Maar ik heb het einddoel bereikt. Wat er ook gebeurt. Neem goed en bloed ons af. Het brengt u geen gewin. Wij gaan ten hemel in en erven koninkrijken. Is de stemming van Paulus zo? Klinkt er echt iets door van triomfalisme? Van belang is dat we de woorden van Paulus plaatsen in het licht van zijn leven. Wanneer we dat doen is er geen sprake van borstklopperij, maar van erkenning van God. Nu weten we dat het gebruikte beeld ontleend is aan de wedloop in die tijd. Een sportgebeuren waarbij velen betrokken waren, zelfs aan deelnamen. Tijdens de wedstrijden was het aantal toeschouwers niet gering. Bijzonder tijdens de Olympische periode. Paulus hoorde ervan. Nu werd niet iedereen toegelaten tot de renbaan. Er vond selectie plaats. Een behoorlijke training ging aan de wedloop vooraf. Het gaan in de wedloop eiste veel inspanning, uithoudings- en doorzettingsvermogen. De inzet was het doel, de eindstreep te bereiken. En waar ging het de atleet om? Om de finish liefst als eerste te bereiken. Hij zou dan de lauwerkrans ontvangen. Zijn naam zou vereeuwigd worden. Eer en roem stonden hoog aangeschreven. Zo was het bij Paulus niet. Direct worden we er al op gewezen als hij van zichzelf zegt: ik heb de goede strijd gestreden. Met die strijd is geen enkele andere strijd te vergelijken.

De goede strijd

Er is maar één goede strijd. Het Griekse woord voor goed betekent: schoon, edel, juist. Het gaat in de strijd om de zaligheid. De eeuwige heerlijkheid. De strijd heeft betrekking op het eeuwig zalig leven met de Heere. Hierbij valt elke wedstrijd, hoe belangrijk, hoe betekenisvol, in het niet. Dat wordt in het leven gezien. Triomf verdwijnt. Verlies laat de

verbreke ook daar de werken van de vorst der duisternis en breide Zijn koninkrijk uit onder jong en oud.

Verschijsning volgende nr.

Het volgende nummer van ons blad zal D.V. donderdag 2 oktober verschijnen. Kopij graag binnen donderdag 25 september. AvH

moed zakken. Bij de sportverdwazing in onze tijd moet daaraan gedacht worden en er moeten lessen uit getrokken worden. De strijd waar Paulus het over heeft, heeft eeuwigheidswaarde. Zij leidt tot het heerlijk doel. Paulus heeft Timotheüs ertoe opgeroepen: strijd de goede strijd des geloofs en grijpt naar het eeuwige leven (1 Tim. 6:12a). Voor die goede strijd had Paulus zelf niet gekozen. We weten welk een strijd hij kende voor zijn bekering. Het is bekend waarvoor hij zich inzette. Na het gebeuren voor de poort van Damascus en in Damascus werd het totaal anders. Hij ging verliezen en winnen. Capituleren voor de Heere en bewerkt door de Heere, zodat de gezindheid ontstond om de goede strijd des geloofs te gaan strijden. In die strijd gaat het niet om de mens, niet om menselijke eer, maar om de eer en de verheerlijking van Zijn Naam. Die goede strijd beoefende niet alleen Paulus, maar wordt ook gekend door een ieder die een plaats heeft in de loopbaan des Heeren. Tegen die strijd komt veel op. Terecht wordt in de catechismus gewezen op doodsvijanden. Die zoeken de ondergang. Ze komen vlijmscherp, maar ook vleiend. Verleidend wordt er gewerkt. Gouden ballen worden toegeworpen om de strijd te staken. Woorden die *verlamdend* kunnen werken worden gesproken. Terecht wordt in Bunyans christenreis op dit alles beeldend gewezen. Voluit naar Gods Woord. De ware strijders zijn er geen vreemdeling van. Maar het einddoel wordt bereikt. Want Christus is in de loopbaan voorgegaan. Hij geeft genade en kracht om de volharden, om vol te houden. Hij geeft de inzet en wil om het einddoel te bereiken. Die drang nu heeft niet ten doel eigen roem en eer, maar de verheerlijking van de Heere. Eeuwig kennen het bestemmingsdoel: de Heere loven en prijzen. Dit heeft de Heere gesteld. Dat zal Paulus kennen, want hij heeft de eindstreep bereikt. Nu wordt er door Paulus nog gezegd: Ik heb het geloof behouden.

Zijn belijdenis

De belijdenis van Paulus moeten we goed op ons in laten werken. Ook die uitspraak is geen triomfantelijke uitroep.

Het is niet zo: waarvoor ik gekozen heb, bezit ik nog. Zo mag zijn belijdenis niet verstaan worden. Laten we dit goed onthouden, want het ik staat nog al eens centraal en elke belijdenis in het aangezicht van de dood, hoe Bijbels die ook klinkt, is niet altijd gegrond. Licht niet altijd geworteld in het leven. De belijdenis van Paulus moet gelezen worden in het licht van zijn leven. In het licht van wat we van hem zelf lezen. Nu is er nog een zaak waarop we dienen te letten. Zeker, de uitspraak van Paulus staat niet los van zijn persoonlijk geloofsvertrouwen dat ontstaan en gegroeid is in zijn leven, maar daar denkt hij niet aan. Hoe belangrijk en onmisbaar het geloven in de Heere Jezus ook tot zaligheid is. Er moet in 2 Tim. 4:7 gedacht worden aan het algemeen, ongetwijfeld christelijke geloof. Aan de geloofswaarheid, aan wat geloofd moet worden. Paulus doelt daar ook op in Galaten 1:23 als hij schrijft dat hij in de gemeenten onbekend was. Maar zij hoorden dat hij die eertijds gevolgdde nu het geloof verkondigde, wat hij eertijds verwoestte. Van dit geloof nu vermelden de kanttekenaren: het geloof is de leer van het Evangelie die men ter zaligheid moet geloven. In dit verband wijzen we op uitspraken van Paulus in de brieven aan Timotheüs, 1 Tim. 1:19 en 2 Tim. 2:18. In de brief van Judas lezen we dat gestreden moet worden voor het geloof dat eenmaal de heiligen is overgeleverd (Judas vers 3). Vandaag mag er wel bezinning zijn. Men kan ageren tegen de uitspraak: belijdenis der waarheid, maar als de waarde van het historisch geloof wordt weggecijferd en geheel als geen geloof wordt gekarakteriseerd is te vrezen dat geloofsinhoud de geloofswaarheid gaat overheersen. Dan is te vrezen dat het subjectieve van meer waarde is dan het objectieve. Men krijgt dan een geloofsleven zonder Schriftuurlijke grond en wortel. Licht die werkelijkheid ver van het kerkelijk leven?

Geloofsgoed

Paulus heeft het in zijn spreken tot Timotheüs over het overgeleverde geloofsgoed. Onze heilsleer ligt vast in Gods onfeilbaar Woord en de drie formuleren van enigheid. Nu waren er in de dagen van Paulus die van het geloof schipbreuk hebben geleden (1 Tim. 1:19). Het getrouwe Woord van de Heilige Schrift bepaalde niet langer de levenskoers. Vandaag uitgesloten? Gaat het met allen goed? Moet er niet een waarschuwend stem zijn? Paulus is het geloof niet kwijtgeraakt. Hij heeft het behouden. Stormen, letterlijk en figuurlijk, zijn hem niet onbekend. Zijn getrouwe Heere en Zaligmaker heeft ook voor hem gebeden dat zijn geloof niet ophield. Onvervalst heeft hij het chris-

telijk geloof vastgehouden. Er steun aan gehad. Er sterkte en troost in gezocht. Vandaar dat het ook zijn lust was om het te verkondigen. Overtuigd van deze zekerheid. Ik word niet beschaamd, want ik weet Wien ik geloofd heb en ik ben verzekerd dat Hij machtig is mijn pand bij Hem weggelegd te bewaren tot die dag (2 Tim. 2:12). Welk een vastheid. Welk een geloofsperspectief geeft de Heere. Nu moeten we niet voorbijgaan aan wat het doel van het getuigenis van Paulus is. Wat in zijn brieven spreekt, Timotheüs: wees er van overtuigd. De Heere heeft geen kalme zee beloofd. Maar verdrinken, noch verzinken vindt plaats. De Heere is nabij. Schep moed voor je persoonlijk en ambtelijke leven uit mijn levensgang en levensuitzicht. Hebben wij het vandaag nodig?

M.C. Tanis

EEN FIJNE TIJD

De 'r' is weer in de maand. Het begin van een drukke tijd? Zeker, er wacht meer voor predikanten. Het belangrijkste is de catechisatie. Bijzonder daaraan denkend komt er een fijne tijd. Nu geen rimpel of een zucht! Het is een zegen, een vreugde, het directe contact te hebben met de jeugd van eigen gemeente. Plaatste de Heere in de gemeente, dan heeft hij ook de jongeren gegeven voor catechetisch onderwijs. Met welk doel is bekend. Men mag werken in en voor het Koninkrijk van de Heere. Voor het leven van elke dag. Zeker een opgaaf. Maar Hij Die vraagt, geeft. Die overtuiging stimuleert van week tot week. Het sterkt ook als er moeilijkheden of problemen zijn. Broeders predikanten, de Heere geeft een fijne gezegende tijd. Nu, zo aan de slag. Zo in verwachting aan het werk.

M.C. Tanis

Kerkelijk actueel

VAN GESLACHTE TOT GESLACHT

Dr. E. P. Meijering, Remonstrants theoloog en oud-lector te Leiden, heeft in een terugblik het falen van zijn generatie erkend. Dat is een hele belijdenis. Hij werd geboren in 1940, dus hij behoort tot de zestigers. Het is heilzaam om te luisteren naar zijn visie op het verleden. Waar ging het verkeerd en hoe kwam het dat de kerk haar greep verloor op ons volk?

Het zijn vragen die ook mij telkens weer bezig houden. Door het zondagse preekwerk kom ik in veel gemeenten en vanwege mijn leeftijd trek ik dan nogal eens een vergelijking met een inmiddels ver verleden.

Zo was ik zondag j.l. in Rotterdam-West. Ik reed deels over een traject, dat mij nog heel bekend voorkwam. Het was namelijk de weg die ik reed, als ik vanuit Middelharnis naar de Coloniastraat reed voor een derde dienst. Dat was zo rond 1970. Ook omdat ik er catechisatie gaf, kwam ik daar heel vaak. Er kwamen toen toch nog wel ongeveer een vier à vijfthonderd mensen naar de kerk. Nu zijn het er ongeveer veertig à vijftig. Kerkenraad en gemeente worstelen momenteel met

de vraag hoe het verder moet met de gemeente. Er vertrokken recent diverse gezinnen naar elders. Deze week houdt men een bidstond in verband met het voortbestaan van de gemeente. En dan te bedenken dat de gemeenteleden merendeels niet meer geografisch gebonden zijn aan de wijken rond de kerk. Men komt soms over een afstand van wel veertig kilometer naar de diensten. Wie het kerkgebouw kent, weet dat de kerk een monumentale uitstraling heeft. Maar ook het oude Westen wordt grotereels bewoond door allochtonen.

Zo is de situatie in enkele tientallen jaren drastisch gewijzigd.

Voor in de steden heeft de ontkerkelijking toegeslagen. In een levensbeschrijving van Ds. W.L. Tukker, die ook in Rotterdam gestaan heeft (Koninginnekerk), las ik eens dat vele malen de hoeden afgingen als men de dominee, die te voet op weg was dwars door de stad naar een kerkdienst, wilde groeten. Dat is nu volkomen ondenkbaar. Niemand zou meer weten wie welke predikant ook maar is. Een evangeliedienaar is heden een wereldvreemde verschijning in de stad!

In de Coloniastraat is het in de kerk stil geworden. De stilte in de ruime, stijlvolle kerk trof me, juist temidden van het rumoer van de grote stad. In de directe omgeving staat de Euomast; daar is het nu drukker. En ook de havendagen kunnen rekenen op veler belangstelling. Het orgel speelde echter nog op dezelfde imponerende wijze als voorheen. Dat versterkte de herinnering. En zo zijn er meer zaken, die terugwijzen naar het verleden.

Dan komen zulke vragen in je op. Te meer omdat ik recent ook in omliggende gemeenten verblijven mocht. De gemeenten langs de Maas (Maassluis, Schiedam), waar ik dan mocht zijn, delen in eenzelfde lot als West. Eenzelfde indruk overviel me toen ik ongeveer een

jaar geleden in den Haag-W preekte. Ook een indrukwekkende kerk, die vol is geweest van mensen. Nu een kleine groep, die als eenlingen door de stadswijken trekken. En wat te denken van Amsterdam-W, de Lauriergrachtkerk, een beeldbepalende kerk voor ons hele kerkelijke leven. Deze kerk is al jaren geleden afgestoten. Dat alles zit niet in de Westelijke gemeenten, dat begrijpt u wel. Maar het komt juist zo uit. Trouwens, Utrecht-West vormt nog een gunstige uitzondering in deze reeks. En dat zouden we veertig jaar geleden nog niet eens zo gedacht hebben.

Dr. Meijering sprak in verband met de leegloop in de kerken over zijn generatie die kennelijk gefaald heeft. In verband daarmee wil ik het nu hebben over de generaties. Eerst merk ik op, dat ik met respect kan denken aan de huidige nieuwe generatie. Jonge mensen zijn in de verdwijnende gemeenten geen uitzondering. Zij behoren bij wijze van spreken tot de volhouders. Ze hebben al heel vaak anderen zien vetrekken, terwijl zij nog bleven. Zij verdienen op bijzondere wijze ons meeleven, want zij moeten het ook allemaal maar verwerken. Overal werd afgehaakt, in de familie, in de gemeente, in de stad. Zij mochten door Gods genade weerstand bieden aan de zuigende draaikolken van de tijd. Zij getroosten zich grote inspanningen om kerk te kunnen blijven. Daarom is het dringend nodig dat we met hen meebidden temidden van de afkalving en de verlatenheid. Ook tot hen kwam de vraag: Wilt gijlieden ook niet weggaan? Hopelijk mogen zij kracht ontfangen aan wat Petrus antwoordde op die vraag van de Heere Jezus.

Maar nu die andere generatie, die van dr. Meijering? Ik kan het ook anders zeggen: mijn generatie? Hoe staan wij in dit proces? Welke plaats hebben wij in dit geheel ingenomen?

Het betoog van Meijering (het stond in het RD) komt erop neer dat hij en de zijnen te veel hebben ingespeeld op de tijdgeest. De kerk heeft haar identiteit prijsgegeven. De fundamentele heilswaarheden uit de Gereformeerde traditie moesten al maar meer wijken voor moderne maatschappelijke vragen, die te maken hebben met zingeving e.d. Ik citeer enkele zinnen: "Te vaak heeft het de kerk, ook in de dialoog met anderen, aan identiteit ontbroken, constateert dr. Meijering. Hij bepleit een herbezinning op het erfgoed van de Reformatie. In dat licht stelt hij aspecten aan de orde als de functie van de Bijbel, het geloof in God als Schepper, de leer van de (erf)zonde, de Persoon van Jezus Christus, de „typisch reformatische opvatting van het nieuwe leven in Christus"

en het geloof in het eeuwige leven. Overigens heeft niet alleen de kerk te waken voor haar identiteit. Dr. Meijerings pamflet bevat ook een waarschuwing voor een omroep als de EO. „Gehoopt moet worden dat (...) ze niet het voorbeeld van een andere (zich vreemd genoeg nog steeds christelijk noemende) omroep volgt en verklaart „het ook niet te weten, maar graag naar anderen wil luisteren.... Het gevolg daarvan zou kunnen zijn dat ze over een aantal jaren eveneens met een vergrijsd ledenbestand zitten en zich zorgen moeten maken of ze nog lang een A-omroep kunnen blijven." We hebben deze opmerkingen reeds meermalen geuit in ons blad. Maar het is wel opmerkelijk dat het nu van een kant komt, waarvan u het niet had verwacht. Het is treffend, dat dwars door allerlei groepen en kerken heen, zulke geluiden gehoord worden. Ik heb in vorige artikelen mensen aangehaald uit de GKN, uit de GKV, uit de Gereformeerde Bond, die allen, wel als een roepende in de woestijn, maar die dan toch allemaal hetzelfde constateerden. Meijerink zegt het zo: Het roer moet om. In de grote kerken van ons land ging het inderdaad zo. Het evangelie verbleekte op allerlei kansels. De kerken raakten leeg. Vindt u het vreemd, dat mensen geen moeite meer doen voor oppervlakkige en krachteloze preken, die weinig verschil laten zien met de rubrieken achter het nieuws? Of voor een prediking waarin ieder al gered is? Daarvoor hoeft je immers niet naar de kerk te gaan?

Hoe ging dat bij ons? Onze kerken volgden op afstand. We meenden dat de ontwikkelingen bij anderen aan ons zouden voorbijgaan. Want, we deden wel aan vernieuwingen, maar de prediking, de boodschap, daaraan wilden we vasthouden. Dat was bij velen een oprechte overtuiging. Maar we weten inmiddels nu wel, dat ook wij op het hellende vlak leven en dreigen af te glijden naar beneden. Gelukkig, niet in die mate zoals we het om ons heen zien. Maar we hebben ook een generatie gezien, die te makkelijk deed over allerlei aanpassingen en die te vaak aangaven dat het natuurlijk "daar" niet in zit. Grensverleggende bewegingen. Wij hebben gelukkig in onze gemeenten ook een tegenbeweging mogen waarnemen. Rond de zeventiger jaren sprak men van een verrechtsing in onze kerken. Er waren toen heel wat gemeenten die begrepen dat de maastroom van verandering grote gevaren met zich meebracht. Het zou kunnen zijn dat "Bewaar het Pand" en ook de Calvijnkring conserverend hebben gewerkt in de gemeenten en onder de predikanten. Maar zij niet alleen. Niet alleen gemeenten in een verre kerkelijke

uithoek, maar ook gemeenten in het middenveld gingen voorzichtig met de geest van de tijd om. Er werd gewaakt tegen aanpassing en verslapping. Die gemeenten zijn er ook nu nog. Gelukkig wel. Het zijn niet alleen de gemeenten, waar ons blad nog veel gelezen wordt; er zijn ook gemeenten waar het uiterlijk anders oogt, maar waar toch gewaakt wordt rond de rechte pediking.

Ik heb wel eens eerder opgemerkt, dat ook ik persoonlijk het mij moet aantrekken dat we tot de generatie behoren van hen, die de grote uittocht hebben moeten meemaken. Daar houden ook wij geen schone handen aan over. Niet in die zin bedoeld, dat we ook het evangelie hebben ingeruild voor de linzemoes van onze tijd. De leer bleef bij velen van ons wel gehandhaafd, maar de geloofsbeleving begon te tanen.

Als de vorige generatie inderdaad zo gefaald heeft, hoe staat het dan met de jongeren? Ik merkte het al op: een ruim aantal jongeren staat op de barricades. Diverse kerkenraden bestaan grotendeels uit jonge mensen. Ze missen enerzijds een stuk bagage vanuit het verleden, zodat de continuïteit soms ontbreekt, maar er is wel een duidelijke en sterke inzet voor de kerk en de gemeente, voor de Heere en Zijn dienst.

Dat is een zaak om dankbaar voor te zijn. Immers, er wordt aan de gehele Gereformeerde gezindte getrokken door de machten van deze moderne tijd. Het is niet voorspelbaar hoe onze jongeren er over veertig jaar aan toe zijn en wat er over is van het enthousiasme van nu, maar we mogen in ieder geval blij zijn dat ze er nu zijn. We moeten daar ook zuinig mee omgaan.

Maar vooral is het het Woord van God, dat aanspreekt en wonderen kan doen. Het is de enige Naam die onder mensen gegeven is, Die grote dingen kan doen. Blijft er een kerk over in Nederland? Onder Israël was er een rest, die zou terugkeren. De hoofdstroom is bezig te verdwijnen, maar we moeten ons er nu op richten dat er een rest zal blijven, die pal staat voor de eer des Heeren. Er wordt wel gesproken van een reveil, een opwekking, maar misschien is dat een te grote greep voor onze dagen, al is bij de Heere alles mogelijk. Maar het zou al verblijdend zijn als de rest er zou mogen blijven om behouden te worden. We zouden natuurlijk kunnen denken dat ook het laatste beetje zou verdwijnen, maar het is goed mogelijk dat de kerk van Nederland als rest verder mag gaan, onder Gods gunst en genade. Lees Jesaja 6:13: "maar gelijk de eik, en gelijk de haageik, in dewelke na de afwerping der bladeren nog steunsel is, alzo zal het heilige zaad het steunsel daarvan zijn". De afwerping der bladeren, maar toch

nog een heilig zaad. Dan is er hoop voor ouders die hun kinderen opvoeden en er is hoop voor jongeren die onder de hoede Gods mogen voortgaan. De Heere is het waard.

Laat dan onze generatie niet denken dat ze in een geestelijk rusthuis kan toekijken (een reëel gevaar!), nee, laten we biddend en strijdend de komende generatie helpen en leiden naar Hem, Die de Weg, de Waarheid en het Leven is, ook

in 2008. Het roer moet om. Dus stoppen met allerlei aanpassingen en toegiften, maar het Pand bewaren dat ons is toebetrouwd! Door middel van ons blad, maar ook daarbuiten. Ik hoop echter ook concreet dat onze eenvoudige arbeid rond ons blad tot zegen mag zijn, ook voor de jeugd.

P. Roos

Vragenrubriek

Lichaam en ziel.

Naar aanleiding van een artikel in ons blad van een enkel jaar geleden, dat handelde over de rijke gevolgen van Christus' opstanding uit de doden, kwam er een vraag binnen over waar de ziel van een mens zich bevindt na de dood, zowel van Gods kinderen als van hen die niet geloven. De vraagsteller vindt het alles erg moeilijk te begrijpen.

Nu, als het daar over gaat weet ik wel meer dingen uit Gods Woord aan te wijzen die niet te begrijpen zijn. Maar die toch waar zijn! Wie van ons begrijpt er iets van het wonderlijke scheppingsgebeuren? Toch zingen we met David van de grote Schepper aller dingen.

Het geloof richt zich op hetgeen de Heere ons in Zijn Woord openbaart. Het onbegrijpelijke en ondoordringelijke wordt in het geloof omhelsd en aanbeden: door het geloof verstaan wij, dat de wereld door het Woord Gods is toebereid, Hebr. 11:3.

Wat kunnen we op grond van de Bijbel zeggen over het sterven? Wat gebeurt er dan? Prediker 3 wijst op het verschil tussen lichaam en ziel. Zie de verzen 20 en 21. Wat het lichaam betreft gaan alle mensen naar dezelfde plaats: het graf. Stof zijn wij en tot stof keren wij weder. Zo sprak God al tot vader Adam, als straf voor zijn ongehoorzaamheid, Gen. 3:19. Maar Prediker 3 zegt ons dat de ziel, de adem, tot God terugkeert, de adem vaart op naar boven. In tegenstelling tot de adem der dieren, die "nederwaarts vaart in de aarde". De wijze prediker herhaalt dit nog eens in het slothoofdstuk, waar hij zegt dat het stof, het lichaam, wederom tot de aarde keert, maar dat de geest, de ziel, weder tot God keert, Pred. 12:7.

Bij het sterven houd ik dus niet op te bestaan. De door de Heere Jezus bevestigde moordenaar zou die dag een vreselijke dood sterven, maar hij zou na die dood, heden, dus nog voor 6 uur 's avonds in Jeruzalem beneden, bij de Heere in het Jeruzalem hierboven zijn. Zo beloofde de Heere het hem en zo is het dus ook gegaan, want de Heere doet altijd alles wat Hij belooft.

Dat is het mysterie van de dood: we staren diep bedroefd naar het nog onder ons zijnde lichaam van onze lieve moeder, maar het leven is er uit. We mogen hoop voor haar hebben, want ze mocht de Heere kennen in haar leven. Aan haar is dus vervuld, wat de Zaligmaker tot Martha zei: die in Mij gelooft, zal leven, al ware hij ook gestorven, Joh. 11:25.

Op de dag van begraven brengen we het stof van moeder naar haar graf. We zaaien haar lichaam in het geloof in de wederopstanding in de schoot der aarde, in hetzelfde geloof dat Martha mocht belijden, toen ze zei: Ik weet dat Lazarus opstaan zal in de opstanding ten laatsten dage, Joh. 11:24.

Op de jongste dag vindt dus een hereniging plaats van lichaam en ziel. Beide zijn immers het eigendom van Christus, zoals Zondag 1 van onze Heidelbergse zo duidelijk belijdt. Lichaam en ziel behoren bijeen. Maar het lichaam zal niet meer zwak en sterfelijk zijn. Geen mens zal meer zeggen, ik ben ziek, Jes. 33:24. De dood zal voor Gods kind niet meer zijn, niet meer bestaan, Openb. 21:4. Het sterfelijke heeft onsterfelijkheid aangedaan, lees 1 Korinthe 15 maar. De ziel die van het lichaam scheidt bij het sterven wordt dus terstond zalig, want de Heere Jezus spreekt van het paradijs; dat is hof des hemels, waar God woont. En toch is er nog een verlangen. Ook de zielen onder het altaar horen we nog verlangend vragen: hoe lang nog? Zie Openb. 6:10. De hemel ziet reikhalzend uit naar de grote dag!

De ziel van een verloren mens gaat naar de hel. Als de Heere Jezus ons de gelijkenis van de rijke man en de arme Lazarus vertelt, zegt Hij dat de rijke man stierf en begraven werd, maar intussen zijn ogen opsloeg in de hel, Lukas 16:23. Als de verloren ziel ook zijn lichaam terug krijgt, zal dat de hel alleen nog maar erger maken, want de opstanding van de goddelozen zal zijn "tot versmaadheden en tot eeuwige afgrijzing", Dan. 12:2.

Hoe dat alles precies zal zijn weten we niet. Wat we wel weten is dat het vandaag nog de dag der zaligheid is. Zijn we geborgen voor tijd en eeuwigheid,

Traditie

"Traditie. Het zich richten naar overgeleverde gebruiken, meningen en gevoelens." Aldus één van de omschrijvingen door een gezaghebbend woordenboek. Wie over 'traditie' begint te spreken, krijgt niet zo gemakkelijk de handen op elkaar. En er is zeker geen applaus voor wie oproept in het spoor van de traditie te blijven. Buiten de kerk niet. En dikwijls ook in de kerk niet. Wij zijn moderne, mondige mensen die zelfstandig onze koers kunnen bepalen. Daar hebben we meningen en gewoonten van vroeger niet voor nodig.

We moeten ons realiseren dat ook de Bijbel over 'traditie, overlevering' spreekt. Vooral in de vorm van het werkwoord. Te denken valt aan de apostel Paulus. Wat hijzelf van de Heere ontvangen heeft, dat heeft hij aan anderen "overgegeven", of "overgeleverd" [1 Kor. 11:23; 15:3]. Iets dergelijks schrijft hij aan zijn geestelijke zoon Timotheüs, zonder dan overigens dit specifieke woord te gebruiken: "Hetgeen gij van mij gehoord hebt (...), betrouw dat aan getrouwe mensen, welke bekwaam zullen zijn om ook anderen te leren" [2 Tim. 2:2]. De apostel weet dat hij binnenkort sterven gaat. Maar de boodschap van zaligheid mag niet stoppen met zijn ontheffing uit de dienst. Het Woord van God moet overgedragen, overgeleverd worden. Zo is het ook gebeurd. Het is de traditie waarin de christelijke gemeente van 2008 nog mag staan!

In deze septembermaand is het nieuwe leerseizoen weer gestart. Wat onze eigen Theologische Universiteit betreft: op de eerste (maan)dag van deze maand droeg de scheidende rector zijn waardigheid over aan de volgende. De colleges konden weer beginnen en zijn inmiddels ook begonnen. Ook in deze nieuwe cyclus zal er, als de Heere het geeft, worden gedoceerd en gestudeerd. Het meest eigene van dat alles zal toch moeten zijn, dat de leer wordt overgedragen. De leer die geput wordt uit de Schriften en die telkens weer moet worden overgeleverd aan nieuwe generaties. Zo is het tot heden geweest. Zo mag het door Gods goedheid nog zijn. We staan in een traditie. De traditie van de overdracht van de woorden Gods. Op veel plaatsen en op verschillende niveaus. In de huiskamers en in de klaslokalen, op de catechisaties en de verenigingen. Vanaf de preekstoelen vooral. En met het oog daarop ook binnen onze TUA. "Een dienaar van Christus moet arbeiden om de reine leer te bewaren, niet alleen zolang hij leeft, maar zover als zijn zorg en vlijt kan strekken" (Calvijn).

J.M.J. Kieviet

naar ziel en lichaam beide, in de Arke der behoudenis? Als we het gevaar zien, waarin we van nature verkeren, hebben we geen rust meer en wordt maar één vraag belangrijk: is er nog een middel om de welverdiende straf te ontgaan en

Sprekend verleden

VOETIUS

Levensloop

Voetius leefde van 1589-1676. Hij werd in Heusden geboren op 3 maart 1589 uit een aanzienlijk riddergeslacht. In 1604 ging hij in Leiden studeren teneinde predikant te worden. Hij woonde als beursstudent in het Statencollege. Voetius kwam in conflict met een arminiaans gezinde regent van dit college wat met zich meebracht dat hij sinds de zomer van 1609 bij particulieren moest verblijven. Voetius had een brede belangstelling voor de wetenschap. In 1611 werd hij predikant in Vlijmen en Engelen. Hier verdiepte hij zich in het Arabisch. In 1617 werd hij predikant in Heusden. Hij was afgevaardigd naar de synode van Dordrecht. Voetius stond achter W. Teellinck over het onderhouden van de sabbat. Enige malen deed hij dienst als veldprediker van graaf Willem van Nassau, gouverneur van Heusden. Als veldprediker maakte hij het beleg van s Hertogenbosch mee. Na de inname van s Hertogenbosch spande hij zich met Udemans in om de stad te zuiveren van roomse smetten en om de gereformeerde godsdienst te bevorderen. Dit duurde tot eind 1630. Vanuit deze achtergrond is te verklaren dat hij enige anti-roomse strijdschriften schreef. Na het bedenken voor een aantal beroepen werd hij in 1634 docent theologie en oosterse talen te Utrecht. In 1636 promoveerde hij bij F. Gomaris in Groningen. Vanaf maart 1637 bezette hij in Utrecht een gedeelde predikantsplaats. Voetius was geleerd en belezen. Ook was sprake van diepe levensernst en grote godzaligheid. Voetius aanvaardde zijn hoogleraarschap met een oratie waarin hij duidelijk stelde dat wetenschappelijke studie vergezeld moet gaan van vroomheid en dat alle menselijke kennis ondergeschikt moet blijven aan de studie van de godgeleerdheid ter wille van de kerk van Christus. Het is mede te danken aan de vele gaven die Voetius had ontvangen, dat de universiteit van Utrecht niet alleen een bolwerk werd van orthodoxie, maar ook dat er sprake was van forse groei. Veel buitenlandse studenten kwamen in Utrecht studeren. Voetius heeft les mogen geven aan een generatie binnenlandse en buitenlandse theologen. Voetius zag het als zijn taak de orthodoxe leer te verdedigen te

wederom tot genade te komen? En op die vraag geeft de Heere dan een duidelijk antwoord door Woord en Geest!

K. Hoefnagel

gen dwalingen. Voetius heeft zich ook uitgesproken over de verhouding van kerk en overheid. Hij kwam op voor de zelfstandigheid van de kerk, maar zijn opvattingen werden niet door ieder gedeeld. In 1660 werden twee predikanten vanwege hun aan Voetius ontleende opvatting over de verhouding van kerk en staat uit de stad Utrecht verbannen. In 1667 stierf zijn zoon Paulus, tevens zijn collega en medestrijder. De breuk met Anna Maria van Schurman, die zijn colleges had gevolgd vanuit een verborgen zitplaats, kwam. In 1672 maakte hij de inval en het verblijf van de Fransen mee. In november 1673 moest hij zijn predikantschap beëindigen vanwege afnemende lichamelijke krachten. Tot een maand voor zijn overlijden is hij hoogleraar geweest. Hij stierf 1 november 1676 op de hoge leeftijd van 87 jaar. Voetius heeft grote invloed gehad. Hij ijverde voor de reformatie van het leven.

De praktijk der godzaligheid

Evenals andere vertegenwoordigers van de Nadere Reformatie ijverde Voetius niet alleen voor de juiste leer, maar ook voor een leven naar die leer, dus voor de praktijk der godzaligheid. Het leven moest in overeenstemming zijn met de leer. De beginselen van de Reformatie dienen door te werken in het leven. Die beginselen dienen van invloed te zijn op kerk en staat. Ook uit de geschriften van Voetius blijkt dit. Zijn hoofdwerk draagt als titel "De praktijk der godzaligheid." Iets van de inhoud willen we in dit artikel weergeven. Dit boek bevat een samenvatting van het onderwijs in de praktische theologie, oftewel de praktijk der godzaligheid. Voetius heeft deze stof gedoceerd van 1634-1664. Het is een levig werk bedoeld als leidraad voor studenten in de theologie en voor predikanten. Het bevat veel raadgevingen die nog niets van hun actualiteit hebben verloren. Het boek handelt over het gebed, de bekering, het avondmaal, de zondagsbesteding, de geestelijke verlatingen en nog veel meer pastorale zaken. Voetius spreekt heel pastoraal over de moeilijkheden die er kunnen zijn en ook daadwerkelijk zijn in het geestelijke leven. Het gaat dan over het gebed, de praktijk van de bekering en de daarbij behorende tranen, de omgang met het Woord, de nabeschuiving van de preken, de wijze waarop de zondag besteed

dient te worden, de wel-stervenskunst, het huisbezoek en de huisoefeningen. Het innerlijke leven mag niet verwaarloosd worden. Voetius heeft de gereformeerde vroomheid in gereformeerde zin wetenschappelijk willen benaderen. Hij raadpleegde veel boeken. De bijnaam van Voetius was de boekenverslinder. Een man als W. à Brakel heeft geput uit het werk van Voetius voor zijn bekende werk: De redelijke godsdienst.

Kentekenen van de bekering

We zijn tegenwoordig weleens bang om over kentekenen, kenmerken, te spreken. Het is evenwel Bijbels om dit te doen. De boom wordt immers aan de vrucht gekend. Hierbij dient uiteraard wel bedacht te worden dat de kenmerken vruchten zijn en niet de grond van de zaligheid vormen. Voetius noemt als kenteken van de ware bekering het *bedroefd* zijn over alle zonden. Vervolgens noemt hij het *niet* willens en wettens *koesteren* van en vasthouden aan en nog minder het verdedigen van de zonde. Wie de zonde blijft koesteren is onbekeerd. Wie blijft vasthouden aan het kwade laat daarmee zien dat hij de Heere niet vreest. Wie de ongerechtigheden blijft verdedigen is evenmin een kind van God. De droefheid over de zonde wordt dan duidelijk gemist. Hij schrijft over het haten van de zonde en het vermijden van de zonde. Het derde kenmerk is de dagelijkse *vordering* en een vurig verlangen en streven naar vooruitgang. Dit gaat samen met een gevoel van onvolkomenheid, met verdriet daarover, met mishagen en smart en een vertrouwen alleen op de genade van God in Christus.

Een vierde kenmerk is het *afkering* zijn van die zaken, personen en handelingen waarop de mens vroeger zo gesteld was omwille van de zonden waarvan zij de aanleiding waren of waartoe zij ons behulpzaam waren. Dus afkeer van alles wat tot zonde kan brengen en wat in het verleden inderdaad tot zonde gebracht. Dit gaat gepaard met liefde tot die mensen die wij voorheen niet beminden, het omgaan met hen die ons vroeger vermaanden vanwege onze zonden. Voorheen had men een afkeer van hen omdat zij waarschuwden tegen de zonden of omdat zij lichtende voorbeelden waren van een leven naar Gods Woord, een leven in de vreze Gods.

Zo'n leven vormt immers een schril contrast met het zondige leven waar de mens van nature niet van af wil, wat hij niet wil loslaten. Een vijfde kenmerk dat Voetius noemt is de *bekering van anderen*, de begeerte tot de bekering van anderen, het uitzien daarnaar, het gebed daarvoor en het zich beijveren daarvoor.

Tranen

Ook hierover schrijft Voetius. We willen een citaat van Voetius geven: "Een tweede argument kan gevonden worden in de noodzaak. Het is namelijk noodzakelijk dat wij het verleden bewenen, het heden betreuen, verlangend uitzien naar het toekomstige, het onzienlijke verwachten en geduldig wachten op de vervulling van wat nog niet is. in het bijzonder onze zonden maken tranen noodzakelijk. Zie schuldbelijdenissen, meditaties over boetsalmen. Nog een noodzaak ligt besloten in de ellende die de naaste overkomt, in zijn persoonlijke en in het openbare leven, zowel ten aanzien van het geestelijke (de verblinding der Joden, heidenen en alle anderen die dwalen, en de zonden van onboetvaardige zondaren), als ten aanzien van het materiële, zowel in kerkelijk als in politiek opzicht. Deze omstandigheden kunnen stuk voor stuk nader uitgewerkt worden aan de hand van de Schrift, de geschiedenis en de tegenwoordige toestand." Wat de tranen betreft wijst Voetius op voorbeelden uit de Heilige Schrift. Hij noemt Christus, David, Hizkia, Petrus, Paulus en Timotheüs. Ook uit de kerkgeschiedenis noemt hij voorbeelden. Het roomse gebruik om tranen op te wekken door legenden over allerlei heiligen te vertellen wijst hij af. Bijzonder keurt hij de opgesmukte verhalen af over Maria. *Middelen* die kunnen dienen tot het opwekken van tranen zijn een gevoelig besef van het kwade, met name de zonden. De overdenking van Gods genade en ontferming. Het geestelijk zien op Christus Die voor Zijn Kerk geleden en gezocht heeft. Bidden tot God en tranen vergieten om de genade der tranen te krijgen. Tenslotte noemt Voetius het lezen, zingen en overdenken van de Psalmen van David. Wat Gods kinderen betreft zullen de tranen eenmaal worden afgewist. "Samen met de dood, het sterfelijke leven, de zonde, de vijanden en de strijd der gelovigen zullen zij eens volledig en definitief weggedaan worden Openb. 7:17 en 21:4. Hierop hebben de laatste woorden van de martelaar Babylas betrekking, die op de laatste dag van zijn leven in de kerker de wens uitsprak dat zijn ketenen met hem begraven zouden worden. 'Nu zal', zo zei hij, 'de Heere alle tranen afwissen en nu zal ik met God in het land der levenden wandelen.'"

Geestelijke verlatingen

Ook over deze zaak heeft Voetius zijn gedachten gegeven. Voetius geeft de volgende omschrijving hiervan: Een innerlijk kruis of geestelijke aanvechting waardoor de bekeerde mens in zijn hart niet het vermaak in God en goddelijke zaken gevoelt, voortvloeiend uit

een verduistering van de zekerheid op grond van klaarlijkheid in de persoonlijke geloofstoeëiging. Voetius beschrijft niet alleen de werkelijkheid van de geestelijke verlatingen, maar noemt ook middelen ter bestrijding en genezing. Hij wijst ondermeer op het door bidden en vasten vernieuwen van de bekering. Ook op het waarnemen van de oefeningen van godsvrucht. We geven een citaat: "De echte *geneesmiddelen* zijn deels van zuiverende, deels van versterkende aard. De middelen met een zuiverende werking zijn het gewetensonderzoek en de wegneming van de last die op het geweten drukt, door met bidden en vasten de bekering te vernieuwen. Tot de versterkende middelen behoren de algemene oefeningen der godsvrucht, zowel de persoonlijke als de openbare, bezig zijn met de dingen van het dagelijkse beroep; het gezelschap van godvrezende mensen, in het bijzonder van dienaren des Woords, die als geneesmeesters in geestelijke zaken wel in de eerste plaats de bekwaamheid om te vertroosten moeten bezitten, en dienen te waken over de consciëntien van diegenen die aan hun zorgen zijn toevertrouwd, bij wie deze situatie zich voordoet." Tenslotte ziet Voetius enkele bijzondere gevallen onder ogen. De vraag wordt door hem behandeld wat we moeten denken van een kind van God dat op het sterfbed nog zeer ernstig wordt verzocht en te kampen heeft met wanhoop en die voor hun overlijden niet hersteld lijken te worden, maar zo de dood ingaan. Dan antwoordt Voetius: We mogen goede hoop voor hen hebben, wanneer we maar enig geestelijk verlangen bij hen bespeuren, zeker indien daaraan een christelijke belijdenis en levenswandel voorafgegaan zijn.

Euthanasia of wel- stervenskunst

Euthanasie wordt tegenwoordig heel anders gebruikt dan vroeger. Vroeger zag het op het zalig afsterven van Gods kinderen. Euthanasia betekent letterlijk: het op de goede wijze sterven, welsterven. Voetius schrijft over de worsteling met de vrees voor de dood. Er kan vrees voor de dood zijn omdat de dood naar onze gedachten te vroeg of ongelegen komt. Het kan immers zijn dat men meent nog een taak te moeten verrichten in kerk of maatschappij of in het gezin. Voetius wijst er in dit verband op dat martelaren, belijders en andere vromen woorden gesproken hebben die getuigen van doodsvreze zijn. Ook schrijft hij dat het beter is de dood gewillig te aanvaarden en hem tegemoet te zien dat onwillig erdoor weggerukt te worden. Ook dient bedacht te worden dat de dood door Christus is overwonnen. Ook wordt door Voetius genoemd

dat de dood betekent het achterlaten van alles wat in dit leven goed, lieflijk en aangenaam is. Hij schrijft dan: "Maar wij zullen andere goede, aangename en lieflijke dingen in de hemel genieten; daarbij vergeleken is het zoetste van deze wereld enkel bitterheid. Daar is een volheid en verzadiging van vreugde, hier is de vreugde vluchtig, oppervlakkig, vol van teleurstelling, vrees en verwarring, ja een vreugde als het kaarslicht dat een vuurvlieder verteert." Ook over de worsteling met *kwellingen* die de dood voorafgaan. Dan is het een goede zaak aan Gods wil te denken. Voetius noemt het een bijzondere genadegave dat God het waardig keurt om een toonbeeld te zijn van iemand wens kracht in zwakheid wordt volbracht. Ook schrijft Voetius dat de Heere maat en duur van de kwellingen bepaald heeft. Daarna over de worsteling met verzoeken van de *duivel*. De satan kan inwerpen dat de eeuwige verdoemenis verdiend is. De vertroosting daartegen is dat God vergeving en genade belooft. Als de duivel zegt dat de zonden te veel en te groot zijn is de vertroosting dat de dood van Christus meer waarde en kracht heeft dan de zonden van de hele wereld. Als de duivel zegt dat de beloften van het Evangelie niet voor u zijn, dan is de vertroosting dat de beloften van het evangelie voor al Gods kinderen zijn. Als de duivel wijst op de zwakheid van het geloof is de vertroosting dat de zwakheid van Gods kind niets afdoet van de goddelijke kracht en waarheid. Als de duivel wijst maakt dat het zwakke geloof kan bezwijken dan is de vertroosting dat Christus bidt voor al de Zijnen dat hun geloof niet ophoude. Als de satan voorwerpt dat ook de uitverkorenen kunnen verworpen en verdoemd worden dan is de vertroosting te zeggen tot de satan dat hij heen moet gaan met die botte en godslasterlijke leugentaal. Vervolgens over de worsteling met verzoeking van de *wereld*. Hieronder valt de gedachte dat de mens de aarde en zijn huis, zijn vrouw en kinderen, vrienden en kennissen moet verlaten. Daartegen dient verzet te zijn vanuit de gedachte dat God het zo wil en dat de scheiding winst is, want Gods kind komt dan in een beter gezelschap terecht, namelijk van Christus, de engelen en de zielen der heiligen. Ook dient bedacht te worden dat de Heere zal zorgen voor hen die achterblijven. Ook over de worsteling met verzoeken van het *vlees*. Hieronder rekent Voetius pijnen die soms heel erg en langdurig kunnen zijn. Dan dient gedacht te worden aan Gods kastijdende hand en ook hieraan dat de Heere verandering kan brengen en bovendien zijn de smarten maar kort vergeleken met de helse smart en de eeuwige vreugde.

Tenslotte schrijft hij over de overwinning. De ziel zal volmaakte gelukzaligheid gaan genieten die bestaat in het schouwen en genieten van God in eeuwige blijdschap en heerlijkheid. Het zalig afsterven dient als voorbeeld voor ogen gehouden te worden. De Heere dient gedankt te worden voor de overwinning en verlossing van Gods kind. De herinnering aan het zalig sterven is tot zegen.

Boekbespreking

DE BELOOFDE DOMINEE

B. Hooghwerff, De beloofde dominee, gebonden, 324 blz., € 23,50, Uitgeverij Den Hertog, Houten, ISBN 978-90-331-2110.

Het keurig uitgevoerde boek, dat we van harte bij u willen aanbevelen, geeft een goed beeld van het geestelijk leven in Strijen en omgeving in de negentiende eeuw. De auteur heeft al meer geschreven over het gezelschapsleven. Zijn eerste boek gaat over het gezelschapsleven in de Hoeksche Waard en beschrijft Jansje Fortuin en haar vriendenkring. Het volgende boek gaat over het gezelschapsleven in Maasdam en Lisse. Het boek dat we nu bespreken begint met de geschiedenis van Strijen, beschrijft het leven van ds. Bresser en dienst geestverwanten, meerdere kinderen Gods komen in dit boek voor en het boek eindigt met een register van persoons- en plaatsnamen.

De grote brand

Ondermeer de grote brand van 22 mei 1759 wordt verhaald. Een vrouw was pek aan het smelten in een woning dichtbij de kerk. Door onvoorzichtigheid en onachtzaamheid veroorzaakte zij daarbij brand. De brand ontstond rond half negen en een uur later stonden er ruim 100 huizen in brand. In totaal zijn 102 huizen afgebrand. Slechts 39 huizen doorstonden de brand. Ds. Van Reverhorst hield de zondag daarop een preek waarin hij de ware oorzaak van de brand aangaf. Hij zei ondermeer: Nu moeten wij overgaan om onderzoek te doen welke toch de ware en rechte oorzaak geweest is van deze zo zware brand en ijselijke verwoesting. Doch deze oorzaak zal een iegelijk menen zeer ras gevonden te hebben. Zij zullen het allen alleen zoeken in die bewuste timmermansvrouw, de één zal haar beschuldigen van verfoeilijke hoogmoed, een ander van onverantwoordelijke onvoorzichtigheid, een derde zal op een andere wijze tegen haar uitvaren en woeden, omdat zij de oorzaak is van

De laatste woorden of doodsspreuken, verzuchtingen, gebeden, aansporingen, vermaningen, berispingen en vertroosting hebben grote betekenis voor hen die er getuige van zijn geweest en voor anderen aan wie dit meegedeeld dient te worden. Voetius verwijst dan naar de geschiedenis van de martelaren en de laatste woorden van andere kinderen Gods die opgetekend werden

A. van Heteren

diepe ellende en schielijke armoede van zo vele ongelukkige mensen. Maar mijn geliefden, behalve dat dit alles niet vrij zou zijn van zonden, zo zou het ook, in elk geval niet meer zijn dan op de steen te bijten, en niet te zien op degene die hem werpt. Neen! Mijn vrienden, daar is een andere oorzaak van de brand te zoeken en te vinden. Dit is de vinger Gods! Want zal er wel een kwaad in de stad zijn, dat de Heere niet doet? Of is God onrechtvaardig, als Hij vuur en toorn over ons brengt? Neen! Mijn vrienden, 't zijn uw zonden, die u dat kwaad veroorzaakt hebben. Hebt gij dit uzelf niet gedaan, doordien gij den Heere uw God verlaat, ten tijde als Hij u op den weg leidt? En waarlijk! Waren er geen zonden, daar waren ook geen wonden. Wat klaagt dan een levend mens? Een ieder klage vanwege zijn zonden."

Ds. D. Bresser

In dit derde boek van de auteur is ds. D. Bresser de hoofdpersoon. Hij leefde van 1813-1875. Zijn eerste gemeente was Nieuwpoort. Hij werd daar in 1837 bevestigd door zijn oom ds. G. van Duyl, predikant van Vianen. Deze liet als eerste in 1861 Kohlbrugge voorgaan in een dienst binnen de hervormde kerk. In 1841 ging ds. Bresser naar Strijen. Zijn broer ds. A. de Ronde Bresser bevestigde hem daar tot predikant. Ten tijde van de voorganger van ds. Bresser was er in Strijen een gezelschap ontstaan dat zich niet kon vinden in de prediking en er was rond 1840 een afgescheiden gemeente opgericht. De leider van het gezelschap was Teunis Stooker (1779-1854). Deze man kreeg te geloven dat Strijen een getrouwe dienaar des Woords zou krijgen, vandaar de titel van het boek. Maar het bleek dat de prediking van ds. Bresser niet veel verschilde van de prediking van zijn voorganger. Het gezelschap kwam bijeen in een woning van de buurvrouwen van ds. Bresser. De predikant had voor hen geen enkel begrip. Na twee jaar ging ds. Bresser aan het sleutelgat van de deur van de woning waarin het gezelschap bijeenkwam luisteren wat daar gebeurde. Hij hoorde dat er voor

hem gebeden werd. Daarop trad ds. Bresser het gezelschap binnen en beleed dat hij geen deel had aan Gods genade. De overlevering zegt dat hij na zijn krachtdadige bekering beleed dat hij tot dusver een papieren Jezus gepreekt had maar nu de levende Jezus begeerde te prediken. Het gezelschap ging weer naar de kerk en de afgescheiden gemeente werd in 1847 opgeheven. Ds. Bresser kreeg veel beroepen, maar bleef in Strijen. De Heere heeft de prediking van ds. Bresser tot zegen gesteld. Ds. Bresser is nooit gehuwd geweest. Hij had geen natuurlijke nakomelingen, maar wel geestelijke kinderen. Het boek besluit met een uitgebreide bijlage van geestverwante predikanten die actief waren in de strijd om kerkherstel. Deze predikanten waren zeer geliefd onder Gods volk. Smaad, hoon, vijandschap en tegenstand ontmoetten deze predikanten op hun weg. Er werd wel spottend gesproken over de "Hellenbroekse richting." Ds. Bresser streed samen met anderen voor kerkherstel en verhef zijn stem op meerdere vergaderingen tegen allerlei verontrustende ontwikkelingen. Eind oktober 1875 verbleef ds. Bresser enkele dagen in Rotterdam bij een van zijn vrienden. Op 29 oktober overleed hij daar plotseling. Hij werd te Strijen begraven. De grafsteen bevindt zich op de Algemene Begraafplaats te Strijen.

Ds. A. van Herwaarden

We willen de bespreking van het boek besluiten met iets weer te geven uit het leven van een geestverwant van ds. Bresser: ds. A. van Herwaarden. Ook over hem wordt in dit boek geschreven. Hij leefde van 1815-1855. Hij diende de gemeenten van Waarder, Fijnaart en Opheusden. Tijdens een onweersbui werd hij op de preekstoel getroffen door de bliksem en stierf. Vlak hiervoor zei hij: "Mocht ook deze stem der Almacht in ons allen opwekken de begeerte, om steeds zo te mogen leven, dat wij ieder ogenblik gereed konden zijn, om tot den Heere van leven en dood opgeroepen te worden." Het onweer werd toen zo erg dat hij aan de ouderlingen vroeg wat in zo'n geval in Opheusden gebruikelijk was. Een van de ouderlingen antwoordde dat hij zoiets nog nooit meegemaakt had. Terwijl de predikant enige seconden met gevouwen handen stilstond, werd hij getroffen en stierf onmiddellijk. De laatste tijd van zijn leven was ds. Van Herwaarden hemels gesteld geweest. Een vriend schreef na zijn overlijden: 'Al wie den waardigen man van nabij heeft leren kennen, zal niet aarzelen het getuigenis van hem af te leggen, dat hij een waardig en getrouw dienstknecht des Heeren was; want hij behoorde niet tot degenen, wien slechts de rechtzin-

nigheid op de lippen zetelt; nee, door Gods genade was hij een man, die rekenschap kon geven van de hope, die in hem was, en door Christus van zijne eigene zonden vrij geworden, kon hij ook ene vrijheid in Christus verkondigen, die den vermoeiden en belasten verruiming schonk, en de bevestigden met meer blijdschap den levensweg deed bewandelen. Ook was hij niet eigenwillig den wijngaard des Heeren binnen gedrongen; zo één der Leeraars, dan was hij in staat rekenschap te geven van zijne roeping door den Heere tot het gewichtige ambt van Herder en Opziener der gemeente. Zijne leerredenen, niet opgesierd met bloempjes uit de oude kerkvaders of andere kanselredenaars, vloeiden uit het hart en daarom hadden zij, onder de leiding des Heiligen Geestes, zulk een veel mogenden invloed op zijn hoorders."

A. Van Heteren

Ds. P. van Ruitenburg, Aan moeder, gebonden, 71 blz., € 9,90, Uitgeverij Den Hertog, Houten, ISBN, 978-90-331-2113-5.

Moeder zijn is een van de belangrijkste taken en vreugden van het leven, maar het eist ook heel veel. Moeders offeren heel wat voor hun kinderen op. Als het goed is willen ze dat ook. Maar het kost hen heel wat. In de Bijbel wordt veel gesproken over moeders. Gods Woord tekent ons de sterke moederliefde. Het nu verschenen boekje is niet bedoeld als een algemeen verhaal over het krijgen en opvoeden van kinderen. In ongeveer dertig stukjes wordt kort uitgelegd wat het krijgen en opvoeden van kinderen inhoudt. Gevoelens, moeiten en zorgen van moeders komen aan de orde. Het boekje is bedoeld als een bemoediging om het moederschap met vreugde en in afhankelijkheid van de Heere op te nemen. In het eerste stukje lezen we over kinderen die een *beloning* zijn. Daarbij komt onder meer aan de orde Psalm 127:3 "Zie, de kinderen zijn een erfdeel des HEEREN, des buiks vrucht is een beloning." Eerlijk wordt beschreven dat het opnieuw in verwachting zijn soms eerst verwerkt moet worden. Het is heel wat negen maanden zwanger te zijn, de geboorte en de opvoeding. Daar moeten we niet gering over denken. Het vergt heel wat van de moeder. Terecht schrijft de auteur dat Gods Woord zegt dat kinderen een beloning zijn. "Ook al komt het door de zonde dat moeders met smart kinderen baren, de kinderen zelf zijn een hemelse gave. Ook als het de zoveelste is. Ook al kunnen kinderen soms lastig zijn." Er wordt gewezen op kinderloze echtparen, op echtparen die graag meer kinderen zouden willen hebben. Ook komt aan de orde dat er kin-

deren geboren dienen te worden opdat er ook weer kinderen wederom geboren zouden kunnen worden. Op blz. 7 lezen we "Helaas is de tendens tegenwoordig om vooral aan jezelf te denken. Maar wat is het toch mooi als er in het huwelijk al gauw een kindje komt en je niet hebt willen scheiden wat bijbels in principe bij elkaar hoort. Ook al was je misschien nog niet helemaal aan kinderen toe, Gods beloning kwam niet te vroeg." Alleen al dit eerste stukje geeft heel wat stof tot nadenken en wellicht ook tot correctie in onze kringen waarin het aan zichzelf denken en het maken van carrière door de moeder ingang heeft gevonden. Soms kun je vernemen dat het krijgen van kinderen de maatschappelijke loopbaan van de moeder niet in de weg mag staan. Dan wordt vergeten dat de eerste taak van de moeder toch is het zorgen voor het gezin, voor de kinderen. Aan de orde komt dat alle kinderen *in zonde ontvangen en geboren* worden. Kinderen zijn Adamskinderen. Onze kinderen zijn ten dode opgeschreven tenzij dat zij wederom geboren worden. Het hart dient vernieuwd te worden, waarachtige bekering is nodig. Alleen Christus is zonder zonde ontvangen en geboren om daarmee de zondige ontvangenis en geboorte van Gods kinderen voor Gods heilig aangezicht te bedekken. We lezen op blz. 20 "Als vader van de mensheid heeft Adam ons meegesleurd in de zonden en alleen de tweede Adam kan daaruit verlossen." Er worden ook *gehandicapte kinderen* geboren. We lezen op blz. 33 dat er heel wat gehandicapte kinderen zijn die beter af zijn dan onbekeerde dokters, ingenieurs en advocaten. Wie een gehandicapt kind krijgt, heeft doorgaans veel zorgen. De Heere heeft dan een speciale taak gegeven om voor dat kind te zorgen. Op het gebed wil de Heere daarvoor ook kracht en wijsheid geven. De laatste bijdrage gaat over *afscheid nemen en sterven*. Het afscheid nemen begint eigenlijk al bij het doorknippen van de navelstreng. Dan gaat het kind zijn eigen leven leiden. Het is best een hele ervaring als het kind voor het eerst naar school gaat. Soms moet er ook heel wat verwerkt worden als het kind verwerking krijgt. Het komt tot de huwelijksdag. Het boekje besluit met de volgende woorden: "Hoewel het hele leven een stukje sterven is, het is nog geen definitief afscheid. En toch zal dat er ook een keer van moeten komen. Dat is nog wat anders dan dat ze uit huis gaan. We zijn misschien nog niet oud, maar het komt een keer. Een laatste handdruk, een aai over je hoofd, een kus en dan ga je zelf alleen weg. Alleen de grote eeuwigheid in. Wat mooi als je bereid mag zijn. Dan word je losgemaakt van al je geliefden

en mag je de hemel aandoen, om altijd bij de Heere te zijn. Je blijft van je kinderen houden, maar je mag ze overgeven aan de trouwe Verbondsgod. Hij kan beter voor onze kinderen en kleinkinderen zorgen dan wijzelf. Dat geloof geve God."

Ds. G.M. de Leeuw, Barmhartigheid in Bethesda, gebonden, 167 blz., € 13,95 (na 1 okt. 15,95), Uitgeverij 'de Ramshoorn' Goes, ISBN 97890-76466-712.

De auteur is predikant van de Gereformeerde Gemeente in Ridderkerk. Het keurig uitgevoerde boek bevat 70 korte meditaties over Johannes 5: de geschiedenis van de man die 38 jaar krank was geweest te Bethesda. De Heere Jezus zoekt hem op en geneest hem op zijn machtswoord. Veel behartenswaardige dingen worden in dit boek aangetroffen. Zo lezen we op blz. 35 dat patiënten wachten op de dokter die langs zal komen. Steeds gaan de ogen naar de deur of hij al komt. Zo is het ook met het ware wachten door de Geest gewerkt. De Psalmddichter verwoordt dit zo: 'Ik blijf den HEER' verwachten.' Op blz. 38 wordt de vraag aan de orde gesteld hoe wij ons gedragen en wat wij zeggen als we in het ziekenhuis liggen. We lezen dan het volgende: "Veel schuld gaat mee naar huis als we net zo oppervlakkig als de wereld zelf onze tijd in het ziekenhuis doorbrengen. En, ik weet het wel, het valt niet mee; er is bijna geen plaats voor de waarheid. Maar dit is zeker: als de Heere overkomt, dan maakt hij plaats. En dan maken we geen onderscheid in het aanspreken van onze medemens. Waren er maar meer inkomsten in dat opzicht, dan waren er ook meer uitgaven. Men verwacht het toch wel van ons. En nu maakt het een groot verschil of we iets uit plicht doen of door de liefde gedrongen worden." Indringende vragen worden gesteld. Bijvoorbeeld op blz. 101 "Zieke thuis of in het ziekenhuis, wat zal het er toch voor een ieder persoonlijk op aankomen, of we in ons leven geestelijk zijn opgewekt uit onze doodstaat, waarin we allen zonder onderscheid ons bevinden. Hoe ontzettend weinig bekommring is er toch, ook in de ziekenhuizen, over ons eeuwig wel of wee. Het gaat alles over het lichaam, alsof de mens geen ziel omdraagt die voor een eeuwigheid geschapen is. En nu is de Zoon des mensen gekomen. Niet om de zielen der mensen te verderven, maar om te behouden. Levende onder die waarheid, zullen we God nooit de schuld kunnen geven." We willen besluiten met weer te geven wat de auteur schrijft naar aanleiding van de woorden in Johannes 5:39 'Onderzoekt de Schriften, want gij meent in dezelve

het eeuwige leven te hebben, en die zijn het, die van Mij getuigen.' We lezen dan op blz. 136 en 137 "Onderzoekt de Schriften. Daarin ligt opgesloten het begrip zoeken, iets zoeken, navor- sen, uitspitten, uitgraven, zoals in de mijnbouw. Denk ook aan de schat in de akker. Wanneer wij nu zouden vragen aan al die mensen van dat kijk- en luis- tergenot, of ze daarin ook iets van we- zenlijke waarde gevonden hebben, dan zullen ze eerlijk moeten bekennen van niet. Als we datzelfde zouden vragen aan velen, die ook alleen voor ontspan- ning lezen, zou hun antwoord ongeveer op hetzelfde neerkomen. Maar, en daar gaat het ons nu om, daar is ook nog een volk dat kennis heeft aan een wezenlijk leesgenot. Dat zijn dezulken die op zoek zijn naar dat getuigenis van Hem. Zeker, dat kost inspanning. Vooral als ons li- chaam ziek is, lezen we soms maar heel weinig, doch altijd met die levensvraag: Och, dat ik Hem vinden mocht. Ge- liefde zieke lezer thuis of ergens anders, en ook de gezonde mensen, ook onze jeugd, we sluiten weer af met u de vraag te stellen: Hoe leest gij? Het gaat op een eeuwigheid aan; ook onze lectuur moe- ten we verantwoorden. Lees toch veel in Gods Woord; het eeuwige leven is erin te vinden. De Heere helpe onze zieken, zwakken, bejaarden en eenzamen." Het boek over Johannes 5 is geschikt om te lezen voor zieken en ouderen. Maar ook jongeren die nog gezond zijn, kunnen er hun winst mee doen.

Voor u gelezen

Vorbereiding op de heilige Dis

Vraagt gij nu: "Wat zou dan wel het beste onderwerp van onze godvruch- tige overdenkingen zijn, opdat wij onze gedachten met enige orde leiden mogen?" Hier is een ruim veld en een overvloed van stof, die ik niet alle kan noemen. Ik zal er evenwel iets toe zeg- gen, hetgeen u tot handleiding kan zijn, zonder dat gij nochtans u daarnaar moet bepalen. Wekt God uw hart op tot iets anders, volg des Heeren leiding. Gij kunt ondertussen gevoeglijk uw ge- dachten laten gaan, hetzij omtrent de Goddelijke waarheden, in het Woord vervat, en vooral die waarheden die betrekking hebben op het Avondmaal, hetzij omtrent uzelf.

Vooreerst, zeg ik, omtrent de Godde- lijke waarheden. Ga eens met een stille aandacht beschouwen de drie-enige God, de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, zoals Die in het werk der zalig- heid is werkzaam geweest.

1. Beschouw eens God de Vader, Die hoewel Hij zo oneindig verheven is boven ons, zo vol majesteit en heer-

lijkheid is en Die niet van node heeft door mensenhanden gediend te wor- den, als iets behoevende. Ja, Die zo heilig en rechtvaardig is, dat Hij, volgens Zijn heiligheid, de zondaar eeuwig had moeten straffen. Hoe die God van eeuwigheid in liefde en goe- dertierenheid aan zondaars gedacht heeft. Dat Hij sommigen verkoren heeft tot vaten der barmhartigheid en die aan Zijn Zoon gegeven, opdat Hij als Borg hen verlossen zou. Dat Hij dat eeuwig voornemen in de tijd heeft bekend gemaakt, en Zich ont- dekt als een God van zaligheid, Die al Zijn deugden hun ten goede wil ver- heerlijken. Dat Hij Zijn enige Zoon, de Zoon Zijner liefde, heeft in de wereld gezonden, waarvan Christus Zelf met zoveel verwondering uitroept: "Alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft!" Sta bij deze liefde van God eens wat stil. Dan zal Hij uw hart on- der die beschouwing wel eens in we- derliefde gaande maken.

2. Denk eens met stille aandacht aan de Heere Jezus. Zie eens hoe Hij van eeuwigheid de borgtocht op Zich heeft genomen en gezegd: "Laat deze niet in het verderf nederdalen; Ik heb de verzoening gevonden". Hoe Hij uit liefde voor zondaren in de wereld is gekomen in de gestalte van een dienstknecht, vlees en bloed aangenomen hebbende. Ja, Zich aan het lijden en in de dood overgegeven heeft, om de Zijnen van de eeuwige dood te verlossen. Beschouw Hem in al Zijn kwaliteiten en schoonheden, hoe al wat aan Hem is, gans begeerlijk is. Begeerlijk in Zijn Persoon, in Zijn namen, ambten, na- turen en staten. Begeerlijk in al Zijn goederen en schatten, die Hij wil me- dedelen. Wanneer gij dit van stuk tot stuk gaat beschouwen, zult gij stof genoeg tot overdenking vinden.
3. Denk eens aan God de Heilige Geest, hoe Hij het is, Die het heil, door Chris- tus verworven, van tijd tot tijd aan elke uitverkorene toepast, hoe Hij hen, die dood zijn, levend maakt, en die verre zijn, nabij brengt. Hoe Hij hen op het nauwst verenigt en hen in het bezet stelt van al Zijn heilgoede- ren, die Hij verworven heeft.

Hebt ge zo God drie-enig beschouwd, laat dan uw gedachten gaan omtrent het verbond der genade in al zijn delen. Sta eens stil bij de partijen, de zalige God, en de arme zondaar. Bij de Middelaar, in al Zijn zalige volheden, in Zijn macht en gewilligheid om zondaren te zaligen. Bij de Heilige Geest, zoals Hij de zondaar tot omhelzing van het verbond bewerkt. Beschouw eens de voorwaarden van het

verbond: zo redelijk, zo betamelijk, zo troostelijk en de ziel ondersteunende. De tekenen des verbonds: zo vast en tot steunsel van het geloof. Sta een weinig stil bij het bondszegel van het Avond- maal en denk eens:

1. Welk een groot en dierbaar voorrecht het is, dat gij, in uzelf zo ellendig, dood- en doemwaardig, niet alleen genodigd wordt om met God een verbond te maken; maar dat God u de tekenen en zegelen Zelf wil in han- den geven en dat Hij als met ede be- vestigt, dat Hij uw God wil zijn.
2. Ja, dat gij genodigd wordt aan die maaltijd, die voor de vrienden is. Daar gij gemeenschap oefent met de drie-enige God, met al de heiligen hier op aarde, als die behoren tot één broederschap, en de zaligen, die reeds zijn voor de troon, die hier ook al de voorbruiloft gehouden hebben. Ja, die maaltijd, die een voorsmaak is van de maaltijd, die een voorsmaak is van de hemel, van het Avondmaal van de bruiloft des Lams, waar Jezus Zijn bruid onthaalt op de goederen van Zijn Koninkrijk!
3. Wilt ge eens een levendig schilderij zien van de drie hoofdwaarheden van onze religie, de ellende, verlos- sing en dankbaarheid? Dat kunt gij in het Avondmaal ontdekken, in de breking van het brood kunt gij uw el- lende zien, hoe waardig gij waart ver- broken te worden, en hoe Christus voor u moest verbroken worden om u te verlossen van het verderf. In het aannemen en eten van het brood en drinken van de wijn kunt ge zien hoe gij Christus moet aannemen en met Hem door het geloof op het nauwst verenigd worden, gelijk het brood en de wijn met het lichaam. En gelijk het betamelijk is, dat wiens brood men eet, men ook zijn woord spreekt, zal het u leren hoe gij verplicht zijt tot eer van Christus te zijn, Zijn lof te vertel- len, en heilig te zijn gelijk Hij is.

Zo kunt ge in het Avondmaal een korte schets van al de waarheden vinden.

*Uit: Petrus Immens († 1720)
De Godvruchtige Avondmaalganger*

Persbericht

Themanummer over de uittocht uit Egypte

De beschrijving in Exodus van de Uit- tocht uit Egypte wordt door de meeste archeologen en theologen als onbe- trouwbaar beschouwd. Door velen wordt ontkend dat de Israëlieten ooit in Egypte geweest zijn.

Het tijdschrift Bijbel, Geschiedenis en Ar-

cheologie, dat uitgaat van de betrouwbaarheid van de Bijbel als het Woord van God, gaf een themanummer uit over de **Uittocht van het volk Israel uit Egypte** in het licht van nieuwe archeologische vondsten. Die vondsten zijn met name gedaan in de Nijl-Delta waar de Israëlieten leefden. Uit vele vondsten blijkt dat de verhalen in Exodus geheel passen in de situatie in het toenmalige Egypte. In het nummer wordt ook ingegaan op diverse aanvallen op de betrouwbaarheid van de verhalen uit Exodus.

Het themanummer is te verkrijgen door 2,- euro over te maken op girorekening 1.374.415 van adm. BGA te Kampen o.v.v.: themanummer Uittocht.

In het kwartaalblad BGA wordt informatie gegeven over tal van archeologische vondsten die licht werpen op de tekst van de Bijbel. Over dergelijke vondsten leest men vrijwel nooit in de media. Ze bevestigen de betrouwbaarheid van de Bijbel en kunnen de vele vormen van kritiek op de betrouwbaarheid van de Bijbel weerleggen.

Redactieleden van BGA zijn bereid een lezing met beamer-presentatie over een onderwerp dat te maken heeft met bijbelse archeologie te verzorgen tijdens avonden van kerkelijke gemeenten (06-45715497).

Christelijke Gereformeerde bezinningskring binnen de classis Leeuwarden.

Op D.V.Vrijdag 3 Oktober a.s.is er weer een bijeenkomst gepland.

Ds.A.C.Uitslag zal dan het onderwerp inleiden: **"De prediking"**

Deze bijeenkomst wordt gehouden in de beneden zaal van de: Chr.Geref."Sionkerk" Hoofdweg 127 te Damwoude.

Aanvang :19.45 uur.

Er wordt gelegenheid gegeven voor het stellen van vragen.

Allen van harte welkom!

Kliksafe organiseert ambtsdragerbijeenkomsten Mediaconsumptie in reformatorische gezinnen verandert drastisch

Nunspeet – Kliksafe organiseert de komende maanden dertien bijeenkomsten voor ambtsdragers. De bijeenkomsten dragen een informatief en bezinnend karakter.

Ontwikkelingen op mediagebied volgen elkaar razendsnel op. Kerkelijke gezinnen lopen niet achter, maar maken gebruik van de nieuwste snufjes die de communicatietechniek biedt.

Snel

Volgens Bert Jan Peters, directeur van Kliksafe, is het onvoorstelbaar hoe snel alles gaat. "Toen ik jong was, las men in christelijk Nederland alleen het RD, een kerkbode, de GezinsGids of Terdege. Nu is dat heel anders. We hebben de 'wereld in onze broekzak.' Via internet en het mobieltje bekijken we honderden TV- en amusementsprogramma's."

Niets nieuws

Er is niets nieuws onder de zon; communicatie is er altijd geweest. Wat onze tijd kenmerkt, is het feit dat bijna iedereen over de meest moderne communicatiemiddelen beschikt. En dat de mediaconsumptie gigantisch is toegenomen. Niet alleen de christelijke krant en (kerk)bladen zijn de vertrouwde informatiebronnen; ouderen maar ook jonge kinderen consumeren nu nieuwsvideo's (en vele andere) via digitale kranten en populaire videosites.

Flitsend

Het pc-scherm biedt toegang tot totaal andere, soms onwerkelijke leefwerelden dan die we gewend zijn. Alles gaat flitsend. Drie dingen tegelijk doen (mailen, chatten en surfen) gaat vanzelf. Het heeft een keerzijde: een uur luisteren naar de Woordverkondiging komt in het gedrang. Geconcentreerd Bijbel lezen vinden velen een zware opgave. Het liefst heeft men catechisatieles met een beamer.

Nuchter

Wat we niet wilden, is ons overkomen. Nieuwe technieken weren, is voor velen een gepasseerd station; veel gezinnen met schoolgaande kinderen hebben inmiddels internet. Wat wel aandacht blijft vragen, is hoe we verantwoord met de nieuwe technieken omgaan. En hapert het daar niet aan in vele gezinnen? Is er ook geen sprake van weerstand om over het mediagebruik te discussiëren? Kliksafe wil met de ambtsdragerbijeenkomsten een nieuwe impuls geven aan de mediadiscussie. Deskundig de nieuwe mediaontwikkelingen onder ogen zien; en tevens de gevaren van onze tijd benoemen. Dat wil Kliksafe met de ambtsdragerbijeenkomsten bereiken.

Samenwerking

Vier bijeenkomsten (in Rijssen, Veenendaal, Gouda en Goes) organiseert Kliksafe samen met de Projectgroep Media en negen bijeenkomsten (Kampen, Apeldoorn, Amersfoort, Veenendaal, Rotterdam, Gouda, Gorinchem, Midelharnis en Goes) met Mediawijzer. De toegang tot de bijeenkomsten is gratis.

Uitnodiging

Het bestuur nodigt alle leden – en de echtparen die tot de doelgroep behoren, maar (nog) geen lid zijn - uit om deel te nemen aan onze bijeenkomst op D.V. 15 november 2008 in de "Eben Haëzerkerk" van de Gereformeerde Gemeente te Hardinxveld-Giessendam, Buitendams 118, (0184) 617842

Agenda

14.00 - 14.30 uur:	ontvangst met koffie
14.30 uur:	opening
14.45 - 15.45 uur:	workshop ronde 1
15.45 - 16.15 uur:	pauze
16.15 - 17.15 uur:	workshop ronde 2
17.15 uur:	sluiting

Er zullen een aantal workshops gehouden worden waarvan u er twee kunt volgen. Daarbij zal een deskundige na een korte inleiding aan de hand van stellingen de discussie leiden.

De keuze is uit de volgende workshops:

1. Kinderloos ouder worden	4. Fasering in verwerking
2. Nalatenschap	5. Adoptie
3. Pleegzorg	6. Medische aspecten

Graag vernemen wij van u aan welke workshop u deel wilt nemen. Indien een workshop van uw eerste en tweede keus vol is, zult u in de 'reserve' workshop ingedeeld worden. Dus in totaal drie keuzes per persoon. Aansluitend is er weer de mogelijkheid om gezamenlijk de maaltijd te gebruiken (kosten € 5,00).

Aanmelden **voor 30 september** bij voorkeur via de website www.revoke.nl of anders telefonisch bij Ria Dammers (0184) 630180 of via e-mail: nieuwsbrief@revoke.nl.

voor de agenda: besloten bijeenkomst D.V. 18 april 2009

Epe te huur onze royale vak woning tot 6pers (3 sl.k.) op de rand van de veluwe en ijssevallei als u van rust en ruimte houdt info 0578 629347

Stichting steun
**Messias
belijdende
Joden**

Postbus 22 3860 AA Nijkerk

Voor informatie:
Ds. G. Bouw.
Tel.: 0172 - 470040
E-mail: g.bouw@solcon.nl

Steun de
evangelieverkondiging
door Messiasbelijdende
Joden in Israël

Stort uw gift
op rekening 37 78 53 496 (Rabobank)
of 833 07 97 (Postbank)

Wij verzorgen graag een lezing
of diaprojectie op uw gemeentevond
of verenigingsavond

Zorg dichtbij

Rotterdam Gouda Gorinchem
Zwijndrecht
Goes *Actief in uw regio!*

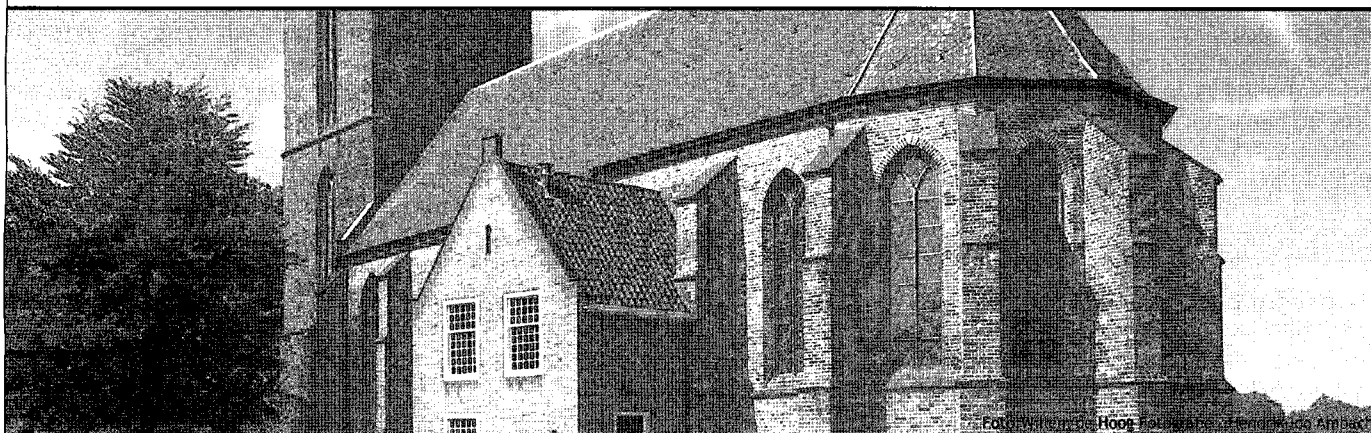
Waar u ook woont,
Agathos brengt zorg dichtbij
• Huishoudelijke verzorging
• Persoonlijke verzorging
• Verpleging
• Psychosociale zorg
Bel de Zorglijn (010) 264 07 77 en u krijgt uw rayoncoördinator
aan de lijn. Agathos stelt zelf indicaties voor veel zorgvragen.
Kunnen we geen indicatie stellen? Dan begeleiden we u bij de
CIZ-aanvraag. U ziet, ook indicatiestelling is onze zorg!

Agathos
THUISZORG

T 010 264 07 77 I www.agathos-thuiszorg.nl

Zorg met een eigen kleur

bis Betrouwbare audio oplossingen voor optimale verstaanbaarheid

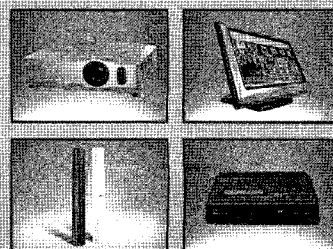

Verstaanbaarheid is belangrijk. Zeker in de kerk. Vertrouw daarom op BIS voor advies, ontwerp, installatie en onderhoud van de juiste audio oplossing voor uw kerk- of verenigingsgebouw.

BIS levert:

- Geluidsversterking
- Ringleidingen
- Opnameapparatuur
- Cameraregistratie
- Projectieapparatuur
- Systemen voor centrale bediening
- Betrouwbare kerktelefoon met extra helderheid
- Meting akoestiek en spraakverstaanbaarheid
- Persoonlijke aandacht en service
- Technisch onderhoud en storingsdienst

Bel BIS! 0180-486777. Of ga naar www.bis.nl

Eén leverancier voor al uw audio oplossingen. En meer! Kies voor betrouwbaarheid. Kies voor BIS.

Profiteer van de lustrumactie!

ADSL voor maar

€ 16,95

per maand!

Meer weten?

Kijk op www.kliksafe.nl/lustrumactie

of bel (0341) 27 49 99.

kliksafe ... bewuste keus